

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΑΡΧΑΙΑ

Γ' Γενικού Λυκείου
Ανθρωπιστικών Σπουδών

Σάββατο 21 Απριλίου 2018 | Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΔΙΔΑΓΜΕΝΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΘΕΜΑ Α

Α1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Ο πολίτης δεν είναι πολίτης με κριτήριο το ότι είναι εγκατεστημένος σε έναν συγκεκριμένο τόπο (γιατί και μέτοικοι και δούλοι μοιράζονται (με τους πολίτες) έναν κοινό τόπο), ούτε (είναι πολίτες) αυτοί που (από όλα τα πολιτικά δικαιώματα) έχουν μόνο το δικαίωμα να εμφανίζονται στο δικαστήριο και ως εναγόμενοι και ως ενάγοντες (γιατί το δικαίωμα αυτό το έχουν και όσοι μοιράζονται (έναν τόπο) χάρη σε ειδικές συμφωνίες).

...Με την ακριβέστερη σημασία της λέξης με τίποτε άλλο δεν ορίζεται τόσο ο πολίτης παρά με τη συμμετοχή του στις δικαστικές λειτουργίες και στα αξιώματα. ... Τι είναι λοιπόν ο πολίτης, από αυτά γίνεται φανερό· αυτός δηλαδή που έχει τη δυνατότητα να μετέχει στην πολιτική και δικαστική εξουσία λέμε ότι είναι ο πολίτης της συγκεκριμένης πόλης και πόλη από την άλλη είναι, για να το πούμε γενικά, το σύνολο από τέτοια άτομα, που είναι αρκετό για την εξασφάλιση της αυτάρκειας στη ζωή τους.

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΘΕΜΑ Β

B1. Οι λόγοι που επιβάλλουν τον εκ νέου ορισμό της πόλης (γιατί πρέπει πρώτα να εξετάσω τι είναι πόλη: α) το θέμα της συλλογικής πολιτικής ευθύνης, β) η δραστηριότητα του πολιτικού και νομοθέτη και γ) για να καταλάβω το πολίτευμα, τον τρόπο οργάνωσης (=τάξις).

«Νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν,... ἐστὶ τάξις τις.»: ο Αριστοτέλης, προκειμένου να διερευνήσει την έννοια της «πολιτείας» (του πολιτεύματος), κρίνει απαραίτητο να εξετάσει προηγουμένως την έννοια της πόλης. Εκείνος που μελετά τα πολιτεύματα, δηλαδή τους τρόπους διακυβέρνησης, πρέπει πρώτα να εξετάσει τι είναι η πόλη. Αυτό πρέπει να το κάνει για τρεις λόγους:

α) **Η διχογνωμία για τη «νόμιμότητα της εξουσίας»** («Νῦν γὰρ ἀμφισβητοῦσιν ... τὸν τύραννον»): πρέπει να εξετάσουμε την έννοια «πόλη», διδάσκει ο φιλόσοφος, γιατί διατυπώνονται διαφορετικές και αντικρουόμενες απόψεις για το ποιος έχει την ευθύνη για τη λήψη και την τέλεση μιας πολιτικής πράξης, ιδιαίτερα σε μη δημοκρατικά πολιτεύματα, στα οποία οι αποφάσεις δεν λαμβάνονται από το σύνολο των πολιτών ή την πλειοψηφία. Έτσι, άλλοι υποστηρίζουν ότι την ευθύνη την έχουν όλοι οι πολίτες, ενώ άλλοι ότι υπεύθυνοι για τις αποφάσεις αυτές είναι οι εκάστοτε φορείς εξουσίας, οι ολιγαρχικές κυβερνήσεις ή ένας τύραννος. Με άλλα λόγια διατείνονται ότι η πόλη φέρει ακέραια την ευθύνη των ενεργειών της και ότι ταυτίζεται με τους συγκεκριμένους και μόνο κάθε φορά φορείς εξουσίας. Υπό αυτή την έννοια και κάθε νέα κυβέρνηση μιας πόλης προσπαθεί να αρνηθεί οποιαδήποτε ευθύνη για τις πράξεις της προηγούμενης υποστηρίζοντας ότι δεν πρόκειται για ενέργειες της πόλης-κράτους, αλλά για ενέργειες του ολιγαρχικού ή τυραννικού καθεστώτος.

«τὴν ὀλιγαρχίαν ἢ τον τύραννον»: Στο τρίτο βιβλίο (III 62) των Ιστοριών ο Θουκυδίδης μιλώντας για μια συγκεκριμένη διένεξη των Πλαταιέων και των Θηβαίων παρουσιάζει τους πρώτους να κατηγορούν τους δεύτερους για τον «μηδισμό» της πόλης τους κατά τους Περσικούς πολέμους και τους δεύτερους να απαντούν στη βαριά αυτή κατηγορία με τη φράση: «δεν ήταν ἡ ξύμπασα πόλις που έπραξε τούτο, αλλά ἡ δυναστεία ὀλίγων ἀνδρῶν που τότε εἶχε τὰ πράγματα», (που τότε είχε, δηλαδή, την εξουσία στην πόλη). Η «αμφισβήτηση»

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

γίνεται πιο φανερό και πιο απτό, όταν κάποια στιγμή αλλάζει σε έναν τόπο το καθεστώς. Σε τέτοιες περιστάσεις δεν είναι καθόλου σπάνιο το νέο καθεστώς να μην αναγνωρίζει ούτε τις συμφωνίες που είχε συνάψει το προηγούμενο καθεστώς. Η δικαιολογία - εξήγηση που προβάλλεται τότε είναι ότι «τις συμφωνίες δεν τις έκανε η πόλις -εμείς θα λέγαμε: το κράτος- αλλά ο συγκεκριμένος, κατά τη συγκεκριμένη εκείνη εποχή, φορέας της εξουσίας». [ερμηνευτικό σχολικού βιβλίου]

Βέβαια η σύγχρονη πολιτική επιστήμη και πρακτική δέχονται τις αρχές του ενιαίου κράτους και της ασφαλείας του δικαίου. Σύμφωνα με αυτές τις αρχές οι πράξεις ενός κράτους είναι έγκυρες ανεξάρτητα από το εκάστοτε καθεστώς και την πολιτική ή πολιτειακή εκπροσώπηση.

β) Οι δραστηριότητες (πραγματείες) των πολιτικών και των νομοθετών αφορούν την πόλη («τοῦ δὲ πολιτικοῦ ... περὶ πόλιν»): Αποτελεί κοινή εμπειρία ότι οι πολιτικοί και οι νομοθέτες δεν ανήκουν σε αυτό που αποκαλούμε παραγωγικές τάξεις, αλλά οι δραστηριότητές τους απολύτως αφορούν την πόλη. Είναι άλλωστε γνωστή η θέση του φιλοσόφου για το ρόλο των νομοθετών, ότι πρωταρχικό μέλημά τους είναι να γίνουν οι πολίτες ενάρετοι, πράγμα που πετυχαίνουν μέσα από τη σωστή δική τους συμπεριφορά (Ηθικά Νικομάχεια 3η ενότητα). Λογικά από την αριστοτελική διατύπωση συνάγεται ότι το έργο και η δραστηριότητα του πολιτικού και του νομοθέτη μέσα στην ευρύτερη οργάνωση της πόλης και στον καταμερισμό της εργασίας έχουν την ιδιαιτερότητα να περιστρέφονται γύρω από την πόλη. Έτσι, αν κάθε χειρώνακτας και επαγγελματίας ασχολείται με τον ειδικό τομέα της εργασίας του, ο πολιτικός και ο νομοθέτης ασχολούνται με την πόλη, δηλαδή με τη συλλογική οντότητα και τα ζητήματα που την αφορούν. Αφού, λοιπόν, η πόλη αποτελεί το επίκεντρο κάθε δραστηριότητας του πολιτικού και του νομοθέτη, η σημασία της για την πολιτική επιστήμη είναι μεγάλη.

Και σήμερα αναγνωρίζεται ότι η δραστηριότητα του πολιτικού (και του νομοθέτη) αναφέρεται ολοφάνερα στο κράτος. Γι' αυτό και οι πολιτικοί διακηρύσσουν ότι όλες τις πράξεις τις κάνουν για το λαό και «στο όνομα του λαού». Άρα εργάζονται για το καλό όλων των πολιτών και θεωρούν πηγή του αξιώματός τους τη θέληση των πολιτών (η δραστηριότητά τους είναι ένα είδος ανταπόδοσης).

«όλα για το λαό»: Η φράση, σχετικά με το αριστοτελικό χωρίο «τοῦ δὲ πολιτικοῦ καὶ τοῦ νομοθέτου πᾶσαν ὀρῶμεν τὴν πραγματείαν οὖσαν περὶ

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

πόλιν» σημαίνει ότι κάθε ενέργεια ενός πολιτικού αποβλέπει στο όφελος του συνόλου των πολιτών (και όχι στο συμφέρον μιας κοινωνικής τάξης ή στο ατομικό όφελος του ίδιου του πολιτικού). Φυσικά δεν μπορούμε να γνωρίζουμε ως ποιο σημείο η φράση εκφράζει τις αληθινές προθέσεις του πολιτικού ή αν στην πραγματικότητα συνιστά δημαγωγική τακτική.

γ) **Η συνεκτική αρχή της πόλης είναι το πολίτευμα** («ή δὲ πολιτεία ... τάξις τις»): πρέπει να καταλάβουμε τι είναι η πόλη, για να μπορέσουμε να καταλάβουμε τον τρόπο διακυβέρνησής της (το πολίτευμα). Εφόσον το πολίτευμα δεν είναι παρά ένα σύστημα οργάνωσης το οποίο ρυθμίζει τις σχέσεις όλων όσοι ζουν σε μία πόλη, αλλά και την κατανομή της πολιτικής δύναμης μεταξύ τους, θα πρέπει να οριστεί, να διευκρινιστεί, πρώτα η έννοια, το περιεχόμενο της πόλης, προκειμένου να καθοριστεί η έννοια του πολιτεύματος. (πολίτευμα = σύστημα - τρόπος οργάνωσης, κατανομή πολιτικής δύναμης, καθεστώς, μορφή).

Άλλωστε σε μια πρώτη προσέγγιση ο ορισμός του πολιτεύματος «ή δὲ πολιτεία τῶν τὴν πόλιν οἰκούντων ἐστὶ τάξις τις» παραπέμπει στην πόλη. Η πόλη αφορά το γεγονός της συνύπαρξης των ανθρώπων με σκοπό την αυτάρκεια και την ευδαιμονία, ενώ το πολίτευμα αφορά την οργάνωση, το πολιτικό καθεστώς, τη μορφή που καθιστά το τυχαίο σύνολο πόλη.

τάξις τις: Είναι φανερό ότι το πράγμα λέγεται κυρίως σε σχέση με την κατανομή της πολιτικής δύναμης. Αν επομένως, θέλουμε να καταλάβουμε το συγκεκριμένο κάθε φορά τρόπο οργάνωσης των πολιτών, πρέπει πρώτα να καταλάβουμε τι είναι η πόλις. Πιο συγκεκριμένα να καταλάβουμε τι είναι η πόλις, το κράτος ανάλογα με το καθεστώς, τον τρόπο διακυβέρνησης που επικρατεί κάθε φορά. [ερμηνευτικό σχολικού βιβλίου]

B2. «... πολίτης δ' ἀπλῶς... ὡς ἀπλῶς εἶπεῖν.» Η επαρκής συνθήκη ορισμού του «πολίτη»

Τα επαρκή κριτήρια του ορισμού του πολίτη: μετά την αναφορά στα κριτήρια, που δεν αποδεικνύουν επαρκώς ότι κάποιος είναι πολίτης, ο Αριστοτέλης καταλήγει στα δύο επαρκή γνωρίσματα προσδιορισμού της έννοιας.

Πολίτης, λοιπόν, είναι:

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

α) Αυτός που συμμετέχει στη **δικαστική εξουσία**, που έχει δηλαδή το δικαίωμα να δικάζει ως μέλος δικαστηρίου και ειδικότερα του λαϊκού δικαστηρίου της Ηλιαίας (**«μετέχειν κρίσεως»**). Η συμμετοχή στις δικαστικές λειτουργίες είναι ουσιώδες στοιχείο για τον ορισμό του πολίτη. Για τον Πλάτωνα η μη συμμετοχή σε αυτές ισοδυναμούσε με μη συμμετοχή στο σύνολο των λειτουργιών της πόλης («ὁ γὰρ ἀκοινώνητος ὦν ἐξουσίας τοῦ συνδικάζειν ἡγεῖται τὸ παράπαν τῆς πόλεως οὐ μέτοχος εἶναι»). **[ερμηνευτικό σχολικού βιβλίου]**

β) Αυτός που συμμετέχει στην **πολιτική εξουσία**, αφενός δηλαδή στη διοίκηση του κράτους εκλέγοντας τους ηγέτες της πόλης του και αφετέρου μετέχοντας στα ὄργανα που λαμβάνουν τις πολιτικές αποφάσεις και νομοθετούν (Βουλή, Εκκλησία του δήμου) (**«μετέχειν ἀρχῆς»**).

Ο ορισμός του πολίτη: «πολίτης δ' ἄπλῶς οὐδενί τῶν ἄλλων ὀρίζεται μᾶλλον ἢ τῷ μετέχειν κρίσεως και ἀρχῆς»: η εξουσία ασκείται μεταξύ ἴσων. Ο πολίτης, το ίδιο και ὅλοι οι ἄλλοι, έχει κάποια μορφή βουλευτικής και δικαστικής εξουσίας στην πόλη. Οι συνθήκες για την απόκτηση της ιδιότητας του πολίτη μεταβάλλονται ανάλογα με τα πολιτεύματα.

Εν ολίγοις, ο **«αριστοτελικός» πολίτης είναι αυτός που συμμετέχει στη νομοθετική, την εκτελεστική και τη δικαστική αρχή**. Αυτή η συμμετοχή παρουσιάζεται από τον φιλόσοφο ως το σπουδαιότερο δικαίωμά του, διότι χάρη σε αυτό ο πολίτης διαχειρίζεται τα πολιτικά πράγματα, πολιτεύεται. Αφού το «ὄλον», η πόλη, επιτελεί τη λειτουργία του χάρη στα «μέλη», τους πολίτες. Όλα αυτά συναποτελούν οργανική ενότητα που προϋποθέτει την ικανότητα του πολίτη να επιτελέσει αυτές τις λειτουργίες. Αν οι κάτοικοι της πόλης απλώς παρακολουθούν παθητικά τη ζωή σε αυτήν, δεν διασφαλίζουν την ύπαρξή της και δεν έχουν την ιδιότητα του πολίτη. Κυρίαρχης σημασίας είναι κατά τον Αριστοτέλη η συμμετοχή του πολίτη στη διαμόρφωση των νόμων (η εκτελεστική εξουσία απλώς συμπληρώνει τους νόμους) εφόσον στόχος της πόλης είναι η ευδαιμονία καθώς και να εκπληρώνονται με επάρκεια οι λειτουργίες της, με κατανομή ευθυνών ανάλογα με τις ικανότητες κάθε πολίτη. Ελάχιστες είναι οι ικανότητες που αποδίδουν την ιδιότητα του πολίτη για τον Αριστοτέλη: η συμμετοχή στην Εκκλησία του Δήμου (νομοθετικό ὄργανο) και η συμμετοχή στην απονομή δικαιοσύνης ως ἑνορκος δικαστής.

Φυσικά ο φιλόσοφος αναφέρεται στην πόλη της δημοκρατικής Αθήνας, την πόλη της άμεσης δημοκρατίας αλλά και ὅσες πόλεις - κράτη είχαν παρόμοια πολιτεύματα, γιατί σε πολιτεύματα ολιγαρχικά ή τυραννικά, ὅπως αυτά της

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

Σπάρτης και της Κρήτης δεν είχαν όλοι οι πολίτες το δικαίωμα να συμμετέχουν στις λειτουργίες του κράτους. Για τον Πλάτωνα η μη συμμετοχή στις δικαστικές λειτουργίες της πόλης (=κράτους) ισοδυναμεί με μη συμμετοχή στο σύνολο των λειτουργιών της πόλης (Πρβλ. *Νόμοι* 768 b2) στο οποίο μια πόλη δεν θεωρείται πόλη (=κράτος) αν δεν διαθέτει τακτικά δικαστήρια. [ερμηνευτικό σχολικού βιβλίου]

B3. Η άσκηση της εξουσίας από το πλήθος και η διατύπωση της «αθροιστικής θεωρίας» (στο πλαίσιο της πολιτείας)

Στο πρώτο μέρος της ενότητας ο Αριστοτέλης διερευνά με **επιφύλαξη και διστακτικότητα** στο ύφος το θέμα της άσκησης της εξουσίας από το πλήθος. Για το θέμα αυτό διαπιστώνει αρνητικά και θετικά στοιχεία:

α) Το **αρνητικό στοιχείο** είναι ότι το κάθε επιμέρους άτομο μπορεί να μην είναι αξιόλογος άνθρωπος.

β) Το **θετικό στοιχείο** είναι ότι ενωμένα όλα αυτά τα επιμέρους άτομα μπορούν να αποτελέσουν μια δύναμη ανώτερη από εκείνη των λίγων και άριστων. Το πλήθος, λοιπόν, υπερέχει του ενός ή των λίγων, γιατί μπορεί να διαθέτει συνολικά περισσότερη αρετή και φρόνηση από αυτούς («**ενωμένοι ...όχι σαν άτομα αλλά σαν σύνολο** καλύτεροι από εκείνους»). Σύμφωνα εξάλλου με τον ορισμό του πολίτη που προηγήθηκε (ενότητα 16^η) διαπιστώνουμε ότι η συμμετοχή των πολιτών στην εκκλησία του δήμου και ο μεγάλος αριθμός των πολιτών - δικαστών έδειχνε καθαρά πως το σώμα των πολιτών θεωρούνταν στην Αθήνα ικανό να παίρνει αποφάσεις (χάρη στην αθροιστικά συσσωρευμένη αρετή και φρόνηση). [ερμηνευτικό σχολικού βιβλίου]

Η άποψη αυτή είναι η λεγόμενη «**αθροιστική θεωρία**», η οποία αποτελεί ως σήμερα βασικό επιχείρημα υπέρ της δημοκρατίας ή της «πολιτείας», όπως την ονομάζει ο Αριστοτέλης, ενός πολιτεύματος που περικλείει τα πλεονεκτήματα όλων των άλλων πολιτευμάτων και αποτελεί σύνθεση δημοκρατικών στοιχείων.

Η ιδέα ήταν παλιά. Ήδη ο Όμηρος περιγράφοντας (στη ραψωδία Ν της Ιλιάδας) μια φοβερή μάχη των Αχαιών και των Τρώων δίπλα στα καράβια και βάζει κάποια στιγμή στο στόμα του Ποσειδώνα την ακόλουθη φράση, με την οποία ο θεός θέλει να εμψυχώσει τον ήρωα Ιδομενέα (στ. 237): «κι οι πιο αχαμνοί, σαν πούν να σμίξουνε, κάτι θα κάνουν πάντα» («συμφερτή δ' άρετή πέλει άνδρων και μάλα λυγρών»). [ερμηνευτικό σχολικού βιβλίου]

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

Παραδείγματα υπέρ της άσκησης της εξουσίας από το πλήθος

Ο Αριστοτέλης, προκειμένου να αποδείξει τη μεγάλη αξία της συνεισφοράς του πλήθους έναντι της συνεισφοράς των ολίγων και αρίστων, χρησιμοποιεί ως τεκμήρια τα εξής παραδείγματα:

α) **Η οργάνωση ενός δείπνου** («όπως ακριβώς τα δείπνα ... ενός μόνο ανθρώπου»): πρόκειται για ένα παράδειγμα, αντλημένο από την καθημερινή ζωή. Ένα δείπνο είναι καλύτερο και πλουσιότερο, αν συνεισφέρουν οικονομικά πολλοί στην προετοιμασία του. Με ανάλογο τρόπο και η πόλη διοικείται καλύτερα, αν συμμετέχουν πολλοί στην άσκηση της εξουσίας.

β) **Ο άνθρωπος με τα πολλά χέρια και πόδια** («Πολλοί καθώς είναι ... αρετή και εξυπνάδα»): η παρομοίωση αντλείται από τον χώρο της μυθολογίας, όπου συναντάμε τα τερατόμορφα πλάσματα με τα πολλά χέρια και πόδια. Χαρακτηριστικά παραδείγματα αποτελούν οι Ερινύες, οι Εκατόγχειρες κ.τ.λ. Κατ' αναλογία λοιπόν με αυτά τα πλάσματα, και το πλήθος μοιάζει με έναν άνθρωπο με πολλά χέρια και πόδια, με πολλαπλάσια επομένως δύναμη και με συσσωρευμένη αρετή και εξυπνάδα (υποθετικό παραστατικό παράδειγμα).

γ) **Η κριτική μουσικών και ποιητικών έργων** («Γι' αυτό και οι πολλοί ... και όλοι μαζί το σύνολο»): η μεταφορά μας παραπέμπει στην κρίση των μουσικών και ποιητικών έργων στους δραματικούς αγώνες στην αρχαία Αθήνα. Οι κριτές αυτών των αγώνων, οι οποίοι ήταν δέκα στον αριθμό, διέθεταν τη θεατρική παιδεία των Αθηναίων της εποχής τους και εκλέγονταν με κλήρωση από το σύνολο των πολιτών. Ο καθένας τους έγραφε την κρίση του πάνω σε μια πινακίδα. Το αποτέλεσμα προέκυπτε από τις κρίσεις που αναγράφονταν στις πέντε από τις δέκα πινακίδες κι έτσι, εκφραζόταν η γνώμη όλων των Αθηναίων πολιτών. Αντίστοιχα και ο Αριστοτέλης θεωρεί ότι το κάθε άτομο, έστω κι αν δεν διαθέτει εξειδικευμένες γνώσεις, αλλά διαθέτει καλλιέργεια μπορεί να κρίνει κάποιες λεπτομέρειες του έργου. Ο Αριστοτέλης λοιπόν διακρίνει από τη μία μεριά την κριτική ικανότητα του ειδικού στο αντικείμενό του, κι από την άλλη την κριτική ικανότητα του μορφωμένου ανθρώπου.

Αντίθετοι με την άποψη του Αριστοτέλη, ότι κριτική μπορεί να ασκεί κάθε επιμέρους άτομο, ήταν ο Σωκράτης και ο Πλάτωνας. «Οι πολλοί είναι σε θέση να κρίνουν καλύτερα». Δεν ήταν αυτή η γνώμη του Σωκράτη και του Πλάτωνα: ο Σωκράτης σύμφωνα με όσα μας διηγείται ο βιογράφος των αρχαίων φιλοσόφων Διογένης ο Λαέρτιος (αρχές του 3ου μ.Χ. αιώνα), έλεγε πως η γνώμη μας για την

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

αρετή δεν μπορεί τελικά να διαμορφώνεται με τον τρόπο με τον οποίο καταλήγουν στις αποφάσεις τους οι δικαστές' τέτοια θέματα ήθελε να πει, είναι θέματα των ειδικών και όχι του πλήθους - μήπως και ο ίδιος δεν υπήρξε θύμα της «γνώμης» των πολλών; Ο Πλάτωνας από την άλλη, μίλησε στους «Νόμους» του για «άμουςους βοας πλήθους» και παραπονέθηκε στο τέλος, ότι «τὰ θέατρα ἐξ ἀφώνων φωνήεντ' ἐγένοντο» (=«το κοινό του θεάτρου απέκτησε [δυστυχώς] φωνή, από άφωνο που ήταν πρώτα») και «ἀντὶ ἀριστοκρατίας ἐν αὐτῇ θεατροκρατία τις πονηρὰ γέγονεν». [ερμηνευτικό σχολικού βιβλίου]

Στη συνέχεια μία και μοναδική φορά και σε σχέση μόνο με τη γνώση των ανθρώπων, στους «Νόμους» 950b ο Πλάτωνας αναφέρει: «Για τούτο οι κυβερνώντες πρέπει να λαμβάνουν πολύ υπόψη τους την καλή κριτική αξιολόγησης εκ μέρους των πολλών». Ο Αριστοτέλης αντικρούει την ένσταση πολλών ότι οι μεγάλες διαφορές σε πνευματικά και ηθικά χαρίσματα καθιστούν κατ' ανάγκη το πλήθος ανίκανο να λάβει πολιτικές αποφάσεις που ικανοποιούν το πολιτικό συμφέρον.

- B4.** Α. Λάθος
Β. Λάθος
Γ. Λάθος
Δ. Λάθος
Ε. Σωστό

- B5.** α. ειδύλλιος: ιδεΐν
έκθεμα: νομοθέτου
ηνίοχος: μετέχοντες
συκοφαντικός: φανερόν
καθήκον: ικανόν

β. τάξις = τρόπος οργάνωσης (στο αρχαίο κείμενο).

Ενδεικτικές σημασίες της λέξης «τάξις» στα νέα ελληνικά:

- i) τήρηση νόμων και διατάξεων
«Σε μία οργανωμένη πολιτεία πρέπει να υπάρχει τάξη».
- ii) σύνολο ατόμων που ανήκουν στο ίδιο κοινωνικό επίπεδο
«Η αστική τάξη ιστορικά παρουσιάζει τάση για ανύψωση του πνευματικού επιπέδου».

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΑΔΙΔΑΚΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ

ΘΕΜΑ Γ

Γ1. ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Επιπλέον, αν είναι σωστό να κάνει κάποιος χάρη σε αυτούς που έχουν την πιο μεγάλη ανάγκη, ταιριάζει και στα άλλα να ευεργετεί όχι τους καλύτερους, αλλά εκείνους που στερούνται τα πάντα. Γιατί, εφόσον απαλλαγούν από τις πιο μεγάλες συμφορές, θα χρωστούν σε αυτούς τη μεγαλύτερη ευγνωμοσύνη. Και μάλιστα όσον αφορά τα προσωπικά έξοδα (όσα κάποιος κάνουν για το σπίτι τους), δεν αξίζει να προσκαλούν τους φίλους, αλλά όσους ζητούν και όσους έχουν ανάγκη να χορτάσουν. Γιατί εκείνοι και θα (τους) αγαπήσουν και θα τους ακολουθήσουν και θα πάνε στην πόρτα τους και περισσότερο θα ευχαριστηθούν και δεν θα τους χρωστούν μικρότερη ευγνωμοσύνη και πολλά καλά θα εύχονται για αυτούς. Αλλά ίσως ταιριάζει να μην κάνουν χάρη σε αυτούς που έχουν πιο μεγάλη ανάγκη, αλλά σε αυτούς που είναι πιο πολύ σε θέση να την ανταποδώσουν. Ούτε σε εκείνους που μόνο αγαπούν (εννοείται να κάνουν χάρη), αλλά σε εκείνους που είναι άξιοι για αυτό το πράγμα. Ούτε σε εκείνους που θα απολαύσουν την ομορφιά σου, αλλά σε εκείνους που θα δώσουν από τα δικά τους καλά σε σένα όταν γίνεις μεγάλος σε ηλικία. Ούτε σε εκείνους που, αφού πετύχουν, θα υπερηφανευτούν μπροστά στους άλλους, αλλά σε εκείνους που, από ντροπή, μπροστά σε όλους θα σωπάσουν. Ούτε σε εκείνους που για λίγο καιρό επιδεικνύουν φροντίδα, αλλά σε εκείνους που με όμοιο τρόπο θα είναι φίλοι για πάντα.

Γ2.

1. εὖ πάσχειν
2. τόν μέγαν
3. ἀξιώτατα
4. δέει / δέη
5. ἡδονται
6. ὦ ἔλαττον χάρι
7. ἀπόδος

2018 | Φάση 2 | Διαγωνίσματα Επανάληψης

8. διεπέπραξο
9. (αρσενικό) τῶν ἀπάντων, (θηλυκό) τῶν ἀπασῶν, (ουδέτερο) τῶν ἀπάντων
10. μείον / ἔλαττον / ἦττον

Γ3. α) τοῖς δεομένοις (το πρώτο του κειμένου): επιθετική μετοχή με υποκείμενο το άρθρο της σε θέση αντικειμένου στο απαρέμφατο «χαρίζεσθαι»
κακῶν: αντικείμενο στη μετοχή «ἀπαλλαγέντες» (ἀπό ρῆμα ἀπαλλαγῆς σημαντικό προερχόμενη)
παρακαλεῖν: υποκείμενο στην ἀπρόσωπη ἔκφραση «ἄξιον» (εννοεῖται ἐστί)
ἀποδοῦναι: αντικείμενο, τελικό ἀπαρέμφατο στη μετοχή «δυναμένοις»
πρὸς τοὺς ἄλλους: εμπρόθετος προσδιορισμός του ἐνώπιον στο ρῆμα «φιλοτιμήσονται»

β) Πρόκειται για υποθετική μετοχή, στην οποία λανθάνει υποθετικός λόγος. Το ρῆμα της πρότασης στην οποία βρίσκεται εἶναι σε μέλλοντα χρόνο και κατὰ συνέπεια δηλώνει το προσδοκώμενο. Σύμφωνα με τον πίνακα των υποθετικών λόγων το αναλύουμε με την αντίστοιχη υπόθεση του προσδοκώμενου, ως εξής:

Υπόθεση	Ἀπαλλαγέντες → ἐάν, ἄν, ἦν ἀπαλλαγῶσι
Απόδοση	εἴσονται
Εἶδος	προσδοκώμενο

γ) Φαῖδρος εἶπεν ἐκείνους γὰρ καὶ ἀγαπήσειν καὶ ἀκολουθήσειν καὶ ἐπὶ τὰς θύρας ἤξειν.